

สัญลักษณ์ รัชสมัยและเทพเจ้าในบทละครโนของเสะอะมิ

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อความแสดงสัญลักษณ์ของรัชสมัย บทบาทของพีชที่แสดงสัญลักษณ์ และบทบาทของเทพเจ้าในบทละครโนของเสะอะมิ 8 เรื่อง ได้แก่ อุกน โอะอิเมะทซุ ฌิงะ ทะกะซะโงะ ฟุจิซัน โฮโจะวะะ ยูมิยะวะตะ และโยโร ผลการศึกษาพบว่าการวิเคราะห์ข้อความแสดงสัญลักษณ์แสดงให้เห็นรูปแบบของรัชสมัย 3 แบบ ได้แก่ รัชสมัยที่สงบ รัชสมัยที่ยาวนาน และรัชสมัยที่อุดมสมบูรณ์ และการวิเคราะห์บทบาทของพีชพบว่าพีชแสดงสัญลักษณ์ของรัชสมัยที่สงบและรัชสมัยที่ยาวนาน ส่วนการวิเคราะห์บทบาทของเทพเจ้าพบว่า บทบาทที่โดดเด่นคือการปกป้องคุ้มครองรัชสมัยซึ่งมี 5 รูปแบบ ได้แก่ รัชสมัยที่สงบ รัชสมัยที่ยาวนาน รัชสมัยที่อุดมสมบูรณ์ รัชสมัยที่เจริญรุ่งเรือง และรัชสมัยที่มีการปกครองตามวิถีที่ถูกต้อง นอกเหนือจากการปกป้องคุ้มครองรัชสมัยแล้วเทพเจ้ายังปกป้องคุ้มครองผู้ปกครองและปกป้องคุ้มครองสิ่งอื่น

คำ

สำคัญ

บทละครโน, เสะอะมิ, เทพเจ้า, สัญลักษณ์, รัชสมัย

Symbols, Reigns, and Gods in Zeami's Noh Plays

Abstract

This research aims at studying the expressions concerning the symbols of the reigns, studying the symbolic role of the plants and the role of the gods in eight of Zeami's Noh plays: Ukon, Oimatsu, Shiga, Takasago, Fujisan, Houjougawa, Yumiyawata, and Yourou. The research found that the analysis of the expressions concerning the symbols of the reigns revealed three reign styles: peaceful reigns, long reigns, and abundant reigns. The analysis of the role of the plants revealed that the plants showed symbols of the peaceful reigns and the long reigns. As for the analysis of the role of the gods, it was found that the prominent role was reign protection, which was divided into five types: peaceful reigns, long reigns, abundant reigns, prosperous reigns, and justifiable reigns. Besides reign protection, the gods also were seen to protect the ruler and others.

Key words

Noh plays, Zeami, gods, symbols, reigns

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ละครโน (能) เป็นศิลปะการแสดงแบบโบราณของญี่ปุ่นที่มีต้นกำเนิดจากการแสดงซังงะกุ¹ (散楽) ซึ่งเผยแพร่จากจีนเข้ามาญี่ปุ่นในสมัยนารุ² (奈良) โดยในช่วงเริ่มแรกแสดงภายใต้การดูแลของราชสำนัก ต่อมา มีการแสดงตามสถานที่ทั่วไปและแสดงตามงานเทศกาลที่ได้รับการอุปถัมภ์จากวัดหรือศาลเจ้า หลังจากนั้น เปลี่ยนชื่อการแสดงเป็นซะรุงะกุ (猿楽หรือ申楽) โดยเน้นการแสดงเลียนแบบท่าทางและบางครั้งเป็นการแสดงในเชิงศาสนา (宗教的パフォーマンス) โดยพระเป็นผู้แสดงเพื่อขับไล่วิญญาณชั่วร้าย ต่อมา นักแสดงมีอาชีพเป็นผู้แสดงแทนพระ โดยแสดงเพื่ออธิษฐานให้แผ่นดินสงบสุขและพืชผลอุดมสมบูรณ์ ต่อมา ในสมัยเมจิ³ (明治) เปลี่ยนชื่อการแสดงเป็นโนงะกุ⁴ (能楽) (อิชิอิ โทะโมะโกะ, 2009)

ผู้มืบทบาทสำคัญในการพัฒนาการแสดงละครโนจนกระทั่งเป็นรูปแบบที่แสดงอยู่ในปัจจุบันคือเสอะอะมิ (世阿弥) ซึ่งสันนิษฐานว่ามีชีวิตอยู่ในช่วงระหว่าง ค.ศ. 1363-1443 ตรงกับสมัยมุโระมะชิ⁵ (室町) ที่มีสงครามและการสู้รบเกิดขึ้นบ่อยครั้ง เสอะอะมิเป็นผู้มีความสามารถทั้งทางด้านการแสดงละครโน การแต่งบทละครโน การเขียนทฤษฎีละครโน ฯลฯ และเป็นหัวหน้าสำนักคันเสะ⁶ (観世) รุ่นที่สองต่อจากบิดา ทฤษฎีละครโนที่เสอะอะมิเขียนขึ้นเป็นเล่มแรกเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ผู้สืบทอดการแสดงคือฟุมิกะเด็น (風姿花伝) ซึ่งเป็นทฤษฎีละครโนที่เก่าแก่ที่สุดของญี่ปุ่น

บทละครโนเป็นบทขับร้องของนักแสดงซึ่งบางเรื่องมีแหล่งที่มาจากวรรณกรรมโบราณและผู้แต่งบทละครโนดัดแปลงหรือเพิ่มเติมเรื่องราวลงไป ผู้แต่งบทละครโนมักอ้างบทกวีโบราณของญี่ปุ่น ทั้งนี้ อะมะโนะ ฟุมิโอะ (2019, p.3) กล่าวว่า “บทละครโนที่ยังแสดงอยู่ในปัจจุบัน (現行曲) มีประมาณ 250 เรื่อง โดยส่วนมากแต่งขึ้นในสมัยมุโระมะชิและในจำนวนนี้มีเรื่องที่น่าสนใจแสดงเป็นประจำประมาณ 100 เรื่อง” รายชื่อบทละครโนเรื่องที่ยังแสดงอยู่ในปัจจุบันจัดทำขึ้นในสมัยเอโดะ⁷ (江戸) โดยเป็นเรื่องที่นักแสดงต้องเตรียมความพร้อมในการแสดงอยู่เสมอ การแสดงในสมัยนี้ได้รับการอุปถัมภ์จากรัฐบาลทหารและเป็นการแสดงอย่างเป็นทางการ ทั้งนี้ มีการแบ่งบทละครโนออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ เรื่องที่แสดงเป็นอันดับแรก (初番目物) เรื่องที่แสดงเป็นอันดับที่สอง (二番目物) เรื่องที่แสดงเป็นอันดับที่สาม (三番目物) เรื่องที่แสดงเป็นอันดับที่สี่ (四番目物) และเรื่องที่แสดงเป็นอันดับที่ห้า (五番目物)

เรื่องที่แสดงเป็นอันดับแรกหรืออะกิโน (脇能) ส่วนมากมีตัวละครเอกเป็นเทพเจ้าจึงเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าคะมิโน (神能) โดยเนื้อเรื่องแสดงความน่ายินดี (祝言) สาเหตุประการหนึ่งที่เนื้อเรื่องของเรื่องที่แสดงเป็นอันดับแรกเน้นความน่ายินดีอาจเป็นเพราะความต้องการของคนในสมัยที่เสอะอะมิดำรงชีวิตอยู่ (ไอตะนิ เซะทซุโกะ, 2007) ตัวอย่างของความน่ายินดี เช่น การอำนวยการให้แผ่นดินสงบ พืชผลอุดมสมบูรณ์ โดยละครโนที่แสดงความน่ายินดีมักใช้แสดงในโอกาสเฉลิมฉลองการขึ้นดำรงตำแหน่งของโชกุนตั้งแต่สมัยมุโระมะชิถึงสมัยเอโดะ (ฮะระดะ คะโอะริ, 2016, pp. 16-17)

บทละครโนของเสอะอะมิที่แสดงเป็นอันดับแรกและเป็นเรื่องที่ยังแสดงอยู่ในปัจจุบันโดยตัวละครเอกเป็นเทพเจ้ามี 8 เรื่อง ได้แก่ ทะกะซะโงะ (高砂) ยูมิยะวะดะ (弓八幡) โยโร (養老) อุกัน (右近) โอะอิมะทซุ (老松)

¹ ศิลปะการแสดงหลายชนิด เช่น กายกรรม การเลียนแบบท่าทาง การขับร้อง การร่ายรำ

² ช่วงระยะเวลาระหว่าง ค.ศ. 710-794

³ ช่วงระยะเวลาระหว่าง ค.ศ. 1868-1912

⁴ ชื่อเรียกรวมของการแสดงละครโนและละครเคียวเง็น (狂言) ซึ่งเป็นละครชวนหัว ไม่มีการขับร้องและร่ายรำ

⁵ ช่วงระยะเวลาระหว่าง ค.ศ. 1336-1573

⁶ เดิมชื่อสำนักยูเซกิ (結城) ก่อตั้งโดยคันอะมิ (観阿弥) ซึ่งเป็นบิดาของเสอะอะมิ

⁷ ช่วงระยะเวลาระหว่าง ค.ศ. 1603-1868

โองโจวะวะ (放生川) ฉิมะ (志賀) และ ฟุจิซัน (富士山) โดย 6 เรื่องแรกเป็นเรื่องราวที่แต่งโดยเสอะอะมิอย่างแน่นอน ส่วน 2 เรื่องหลังเป็นเรื่องที่มีความเป็นไปได้สูงที่แต่งโดยเสอะอะมิ (นิมิโนะ ฮะรุโอะ, 1987)

งานวิจัยในอดีตที่ผ่านมาเกี่ยวกับบทละครโนของเสอะอะมิที่มีตัวละครเอกเป็นเทพเจ้าส่วนมากกล่าวถึงรัชสมัยที่สงบ ขณะที่งานวิจัยบางฉบับกล่าวถึงบทขับร้องในแง่มุมอื่น ๆ เช่น อิวะซะกิ มะซะฮิโกะ (2017, p. 33) กล่าวว่า “เรื่องอุมิยะวะตะแต่งขึ้นในโอกาสที่อะมิกะงะ โยะมิโมะชิ (足利義持) ขึ้นดำรงตำแหน่งโชกุนรุ่นที่สี่เมื่อ ค.ศ. 1394 ขณะอายุ 9 ขวบ โดยแต่งขึ้นเพื่อสรรเสริญระยะเวลาการปกครองของอะมิกะงะ โยะมิโมะชิ (足利義満) ผู้เป็นพ่อ ซึ่งมีอายุ 37 ปี” และทะเกะโมะโตะ มิกิโอะ (2000, p. 58) กล่าวว่า “บทขับร้องบางแห่งในเรื่องทะกะซะงะแสดงความน่ายินดีของการมีอายุยืนยาว”

บทละครโนของเสอะอะมิที่มีตัวละครเอกเป็นเทพเจ้ามีบทขับร้องจำนวนไม่น้อยที่กล่าวถึงรัชสมัยที่สงบโดยมีทั้งที่ใช้ข้อความโดยตรง เช่น รัชสมัยที่สงบ (のどかなる代) และข้อความที่แสดงสัญลักษณ์ของรัชสมัยที่สงบ เช่น ดอกไม้ไม่พลิ้วไหว (花も揺るがず) ลมสงบ (治まる風) นอกจากนี้ บทละครโนที่มีตัวละครเอกเป็นเทพเจ้ายังปรากฏพืชหลากหลายชนิดที่นำมาใช้แสดงสัญลักษณ์ของรัชสมัยและสัญลักษณ์ของสิ่งอื่นโดยแนวคิดเกี่ยวกับพืชที่ปรากฏในบทละครโนส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลจากกลวิธีการแต่งบทกวีโบราณของญี่ปุ่น ยิ่งกว่านั้น การที่เทพเจ้าเป็นตัวละครเอกของบทละครโนส่งผลให้เทพเจ้ามีบทบาทสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บทบาทในการปกป้องคุ้มครองรัชสมัยและผู้ปกครอง ดังที่อะมะโนะ ฟุมิโอะ (2002, p. 7) กล่าวว่า “บทขับร้องของเรื่องโอะอิมะทซุเป็นการอธิษฐานให้ผู้ปกครองบ้านเมืองมีอายุยืนยาว”

งานวิจัยนี้ศึกษาบทละครโนของเสอะอะมิซึ่งเป็นผู้เขียนทฤษฎีละครโนที่เก่าแก่ที่สุดของญี่ปุ่นและเป็นผู้พัฒนาการแสดงละครโนจนกระทั่งเป็นรูปแบบที่แสดงอยู่ในปัจจุบัน โดยศึกษาเรื่องที่แสดงเป็นอันดับแรกและมีตัวละครเอกเป็นเทพเจ้า ทั้งนี้ เรื่องที่ศึกษาเป็นเรื่องที่ยังมีการแสดงอยู่ในปัจจุบันซึ่งเป็นเรื่องที่ผ่านมาการคัดสรรในสมัยเอโดะว่าควรเตรียมการแสดงให้พร้อมอยู่เสมอ ทำให้อนุมานได้ว่าเรื่องเหล่านี้มีความเหมาะสมต่อการอนุรักษ์ให้มีการแสดงสืบทอดต่อไป ประเด็นที่ศึกษาในงานวิจัยนี้มี 3 ประเด็น ได้แก่ ข้อความแสดงสัญลักษณ์ของรัชสมัย บทบาทของพืชที่แสดงสัญลักษณ์ และบทบาทของเทพเจ้า ซึ่งผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงรัชสมัยในอุดมคติของเสอะอะมิและทำให้เข้าใจบทบาทของพืชและบทบาทของเทพเจ้าในเรื่องที่ศึกษา

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 ศึกษาข้อความแสดงสัญลักษณ์ของรัชสมัยในบทละครโนเรื่องที่ศึกษา
- 2.2 ศึกษาบทบาทของพืชที่แสดงสัญลักษณ์ในบทละครโนเรื่องที่ศึกษา
- 2.3 ศึกษาบทบาทของเทพเจ้าในบทละครโนเรื่องที่ศึกษา

3. สมมติฐานของการวิจัย

- 3.1 บทละครโนปรากฏข้อความแสดงสัญลักษณ์ของรัชสมัยรูปแบบอื่นนอกเหนือจากรัชสมัยที่สงบ
- 3.2 บทละครโนปรากฏพืชที่แสดงสัญลักษณ์ของรัชสมัยรูปแบบอื่นนอกเหนือจากรัชสมัยที่สงบ
- 3.3 เทพเจ้าในบทละครโนแสดงบทบาทปกป้องคุ้มครองรัชสมัย ผู้ปกครอง และสิ่งอื่น

⁸ โชกุนรุ่นที่สามของรัฐบาลทหารมุโระมะชิ (室町幕府) ดำรงตำแหน่งระหว่าง ค.ศ. 1369-1395

4. ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้ศึกษาบทละครโนของเสอะอะมิเรื่องี่แสดงเป็นอันดับแรกและมีตัวละครเอกเป็นเทพเจ้าซึ่งเป็นเรื่องที่มีการแสดงอยู่ในปัจจุบัน จำนวน 8 เรื่อง (เรียงลำดับตามอักษรโรมัน) ได้แก่ อูกุน (右近) โอะอิเมะทซุ (老松) ฌิมะ (志賀) ทะกะซะโงะ (高砂) ฟุจิซัน (富士山) โโฮโจวะวะ (放生川) ยูมิยะวะตะ (弓八幡) และโยโร (養老) โดยใช้ต้นฉบับบทละครโนจากหนังสือโยเกียวกุ ทะอิกัน (謡曲大観) ซึ่งเป็นฉบับที่รวบรวมบทละครโนที่ยังแสดงอยู่ในปัจจุบันไว้ครบทุกเรื่อง และบทขับร้องที่ยกมาเป็นตัวอย่างในบทความนี้แปลเป็นภาษาไทยโดยผู้เขียน

5. นิยามศัพท์

- 5.1 สัญลักษณ์ (象徴) หมายถึง การใช้คำหรือข้อความที่มีความหมายอย่างหนึ่งเพื่อแทนคำหรือข้อความอื่น
- 5.2 รัชสมัย หมายถึง ช่วงระยะเวลาภายใต้การปกครองของจักรพรรดิหรือโชกุน
- 5.3 ผู้ปกครอง หมายถึง ผู้มีอำนาจในการปกครองแผ่นดิน เช่น จักรพรรดิ โชกุน

6. เนื้อเรื่องโดยสังเขปของบทละครโนเรื่องที่ศึกษา

เรื่องอูกุน เนื้อเรื่องกล่าวถึงนักบวชแห่งศาลเจ้าคะมิยะ (鹿島神社) เดินทางมาเมืองหลวงและได้พบกับหญิงสูงศักดิ์คนหนึ่งซึ่งเป็นร่างแปลงของเทพซากรุยะบะ (櫻葉の明神) ทั้งคู่สนทนากันเรื่องวันแข่งม้าที่สนามม้าอูกุนในอดีต ต่อมา หญิงสูงศักดิ์เลื่อนหายไปและปรากฏร่างอีกครั้งเป็นเทพซากรุยะบะพร้อมกับร้ายรำ

เรื่องโอะอิเมะทซุ เนื้อเรื่องกล่าวถึงชายแห่งอุเมะสุ (梅津) เดินทางไปวัดอันระกุ (安楽寺) และได้พบกับชายชราซึ่งเป็นร่างแปลงของวิญญาณของเทพโอะอิเมะทซุและชายหนุ่มซึ่งเป็นร่างแปลงของวิญญาณของเทพโคเบะอิโตะโนะ (紅梅殿神) ทั้งสามคนสนทนากันเรื่องต้นสนและต้นบ๊วย หลังจากนั้น ชายชราและชายหนุ่มเลื่อนหายไป ต่อมา เทพโอะอิเมะทซุปรากฏร่างขึ้นและขับร้องพร้อมกับร้ายรำ

เรื่องฌิมะ เนื้อเรื่องกล่าวถึงข้าราชการในจักรพรรดิองค์ปัจจุบันเดินทางไปที่ภูเขามิมะ (志賀) และได้พบกับชายชราซึ่งเป็นร่างแปลงของวิญญาณของโอะโตะโมะ โนะ คุโระนุมิ (大友黒主) และชายหนุ่มอาชีพตัดไม้ ทั้งสามคนสนทนากันเรื่องกวีและบทกวีต่าง ๆ หลังจากนั้น ชายชราเดินลับหายไปและปรากฏร่างอีกครั้งเป็นเทพแห่งศาลเจ้ามิมะและร้ายรำ

เรื่องทะกะซะโงะ เนื้อเรื่องกล่าวถึงนักบวชแห่งศาลเจ้าอะโซะ (阿蘇) เดินทางมาเมืองหลวงและระหว่างทางได้พบกับชายชราซึ่งเป็นร่างแปลงของวิญญาณต้นสนแห่งซุมิโยะมิ (住吉) และหญิงชราซึ่งเป็นร่างแปลงของวิญญาณต้นสนแห่งทะกะซะโงะ ทั้งสามคนสนทนากันเรื่องต้นสนแห่งทะกะซะโงะและต้นสนแห่งซุมิโยะมิ หลังจากนั้น ชายชราลงเรือขาวประมงเพื่อกลับไปซุมิโยะมิ นักบวชลงเรือของชาวบ้านเพื่อไปที่ซุมิโยะมิและได้พบกับเทพเจ้าแห่งซุมิโยะมิที่ปรากฏร่างขึ้นและร้ายรำ

เรื่องฟุจิซัน เนื้อเรื่องกล่าวถึงข้าราชการในพระเจ้าโอมะเออิ (昭明王) ของจีนที่เดินทางไปญี่ปุ่นเพื่อเยี่ยมขมภูเขาฟุจิและได้พบกับหญิงขาวประมงซึ่งเป็นแม่ลูกกันโดยแม่เป็นร่างแปลงของวิญญาณของเทพโพริสตัวเซ็งเง็น (淺間大菩薩の神) ทั้งสามคนสนทนากันเกี่ยวกับตำนานของภูเขาฟุจิ หลังจากนั้น หญิงขาวประมงเลื่อนหายไป ต่อมา เทพเจ้าต่าง ๆ ปรากฏร่างขึ้น เทพคะงุยะฮิเมะ (かぐや姫) มอบยาอายุวัฒนะให้ข้าราชการบริวาร เทพเจ้าแห่งภูเขาฟุจิร้ายรำ หลังจากนั้น ข้าราชการบริวารเดินทางกลับจีนและเทพเจ้าเสด็จประทับเมฆกลับขึ้นไปบนท้องฟ้า

เรื่องโฮโจจวะะ เนื้อเรื่องกล่าวถึงนักบวชแห่งศาลเจ้าคะมิมะ (鹿島神宮) เดินทางไปงานเทศกาลโฮโจเอะ (放生會) ที่ศาลเจ้าโอะโตะโกะยะมะ ฮะชิมังงุ (男山八幡宮) และได้พบกับชายชราซึ่งเป็นร่างแปลงของวิญญาณของเทพทะกะอุจิ (武内神) และชายหนุ่ม ทั้งสามคนสนทนากันเรื่องความเป็นมาของศาลเจ้าและความเป็นมาของเทศกาลโฮโจเอะ หลังจากนั้น ชายชราคว่ำไม้เท้าแล้วหายขึ้นไปบนภูเขา ต่อมา เทพทะกะอุจิปรากฏร่างขึ้นและร่ายรำ

เรื่องยุมิยะวะะ เนื้อเรื่องกล่าวถึงข้าราชการในอดีจักรพรรดิโกะอุตะ (後宇多天皇) เดินทางไปร่วมงานเทศกาลบูชาเทพเจ้าในวันกระต่าย (卯の日) วันแรกของเดือน 2 ที่จัด ณ ศาลเจ้ายะวะวะะซึ่งอยู่ที่ภูเขาโอะโตะโกะยะมะ ข้าราชการได้พบกับชายชราซึ่งเป็นร่างแปลงของวิญญาณของเทพคะวะระ (高良の神) กับชายหนุ่มและสนทนากันเรื่องคันธนูที่ทำจากต้นหม่อนและลูกธนูที่ทำจากใบโกฐจุฬาลัมพา (蓬) ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของรัชสมัยที่สงบ หลังจากนั้น ชายชราเลื่อนหายไปและในเวลาต่อมา ปรากฏร่างอีกครั้งเป็นเทพคะวะระโดยขับร้องและร่ายรำ

เรื่องโยโร เนื้อเรื่องกล่าวถึงข้าราชการในจักรพรรดิยูริยะกุ (雄略天皇) เดินทางไปดูน้ำตกโยโรและได้พบกับชายชราและชายหนุ่มอาชีพตัดไม้ซึ่งเป็นพ่อลูกกัน ชายชราและชายหนุ่มเล่าความเป็นมาเกี่ยวกับน้ำตกโยโร ทันใดนั้น มีแสงส่องลงมาจากท้องฟ้า ได้ยินเสียงของน้ำตกและเสียงดนตรี มีดอกไม้ร่วงหล่นลงมาจากท้องฟ้า ต่อมาเทพแห่งภูเขาโยโรปรากฏร่างขึ้นและร่ายรำ หลังจากนั้น เทพเจ้าเสด็จกลับไปยังดินแดนของเทพเจ้า

7. ผลการวิจัยและอภิปรายผล

7.1 ข้อความแสดงสัญลักษณ์ของรัชสมัยในบทละครในเรื่องที่ศึกษา

บทละครโนในงานวิจัยนี้ปรากฏข้อความแสดงสัญลักษณ์ของรัชสมัยที่สงบ รัชสมัยที่ยาวนาน และรัชสมัยที่อุดมสมบูรณ์ เช่น เรื่องโอะอิมะะที่ขุปรากฏข้อความว่า “ปราศจากเสียงคลื่นจากทะเลทั้งสี่ทิศ” และ “จุดหมายปลายทางของบรรณาการ” 1 ครั้งในบทขับร้องเดียวกันโดยแสดงสัญลักษณ์ของรัชสมัยที่สงบ ดังนี้

ワキ ワキツレ 『何事も。心に叶ふこの時の。心に叶ふこの時の。ためしもありや
日の本の。國豊かなる秋津洲の。波も音なき四つの海。高麗唐土も残りなき。御調の道
の末ここに。安樂寺にも着きにけり安樂寺にも着きにけり

(ขณะริ เค็นตะโร, 1982a, p. 523)

ตัวละครรองและผู้ติดตามตัวละครรอง : ทุกสิ่งเป็นไปตั้งใจปรารถนา เป็นไปตั้งใจปรารถนา ดังปรากฏเป็นหลักฐาน เช่น ภูเขาน้ำตกเป็นดินแดนต้นกำเนิดของดวงอาทิตย์ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ ปราศจากเสียงคลื่นจากทะเลทั้งสี่ทิศ ที่นี่เป็นจุดหมายปลายทางของบรรณาการจากเกาหลีและจีนในที่สุด ข้าเดินทางถึงวัดอันระกุกแล้ว เดินทางถึงวัดอันระกุกแล้ว

บทขับร้องข้างต้นเป็นของชายแห่งอุเมะสุและผู้ติดตามซึ่งขับร้องตอนต้นเรื่องหลังจากแนะนำตัวและกำลังเดินทางไปวัดอันระกุก ข้อความว่า “ปราศจากเสียงคลื่นจากทะเลทั้งสี่ทิศ” และ “จุดหมายปลายทางของบรรณาการ” สื่อความหมายถึงรัชสมัยที่สงบ ดังที่ขณะริ เค็นตะโร (1982a, p. 524) อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับ “ปราศจากเสียงคลื่นจากทะเลทั้งสี่ทิศ” ว่าเป็นการเปรียบกับความสงบของแผ่นดิน และอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับ “จุดหมายปลายทางของบรรณาการ” ว่าเป็นการเปรียบกับเส้นทางเดินเรือที่สงบ

⁹ จักรพรรดิองค์ที่ 21 ของญี่ปุ่น ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ. 456-479

เรื่องโฮโจวะปรากฏข้อความว่า “เตาไฟของไพร่ฟ้าอุคมสมบูรณ์” 1 ครั้งโดยแสดงสัญลักษณ์ของรัชสมัยที่อุคมสมบูรณ์ ดังนี้

地『. . . さればにや宗廟の。跡明らかにかに君が代の。直なる道を顕し。國富み民の竈まで。賑はふ鄙の貢船四海の波も静かなり

(ชนะริ เค็นตะโร, 1982d, p. 2461)

คอร์ส (แทนตัวละครเอก) : ...อาณาพอันยิ่งใหญ่ในฐานะที่เป็นพรจากเทพบรรพบุรุษของผู้ปกครอง
 ประกายแสงชัดเจน ทำให้การปกครองของผู้ปกครองเป็นไปตามวิถีที่ถูกต้อง เตาไฟของไพร่ฟ้าอุคมสมบูรณ์
 เรือส่งบรรณาการจากแดนไกล คลื่นในทะเลทั้งสี่ทิศสงบ

บทขับร้องข้างต้นเป็นของคอร์สที่ขับร้องแทนชายชราซึ่งเป็นร่างแปลงของวิญญาณของเทพทะเลอะอุจิซึ่ง
 ขับร้องขณะเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับศาลเจ้าโอะโตะโกะยะมะ ฮะชิมังงู ข้อความว่า “เตาไฟของไพร่ฟ้าอุคมสมบูรณ์”
 สื่อความหมายของรัชสมัยที่อุคมสมบูรณ์ โดยข้อความนี้แปลจากบทขับร้องที่ว่า 國富み民の竈まで ซึ่งหมายถึง
 “แผ่นดินอุคมสมบูรณ์ไปถึงเตาไฟของไพร่ฟ้า” ทั้งนี้ ชนะริ เค็นตะโร (1982d, p. 2462) อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับ
 ข้อความ “ไปถึงเตาไฟของไพร่ฟ้า” ว่าอ้างอิงมาจากบทกวีที่กล่าวถึงรัชสมัยของจักรพรรดินินโตะกุ (仁徳天皇)
 โดยความหมายของบทกวีคือ “เมื่อขึ้นไปบนที่สูงและมองไปโดยรอบจะเห็นควันจากเตาไฟของไพร่ฟ้าลอยขึ้นมา
 ช่างอุคมสมบูรณ์เสียจริง (高き屋にのぼりて見れば煙立つ民のかまどは賑ひにけり)”

ตัวอย่างบทขับร้องข้างต้นแสดงสัญลักษณ์ของรัชสมัยที่สงบและรัชสมัยที่อุคมสมบูรณ์โดยเป็นบทขับร้อง
 จากเรื่องโอะอิเมะทซุและโฮโจวะตามลำดับ บทละครโนทั้ง 8 เรื่องของงานวิจัยนี้ปรากฏข้อความแสดงสัญลักษณ์
 ของรัชสมัย ทั้งนี้ ข้อความแสดงสัญลักษณ์ของรัชสมัยในบทละครโนเรื่องต่าง ๆ มีทั้งประเภทที่เป็นสิ่งแวดล้อม
 ทางธรรมชาติและประเภทที่เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ดังรายละเอียดในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ข้อความแสดงสัญลักษณ์ของรัชสมัยที่เป็นสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น
 หมายเหตุ : เครื่องหมายยัติภังค์ (-) หมายถึง ไม่มีประเภะนั้น

บทละครโน	สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ	สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น
อุกน	1. ลมแห่งขุนเขาทั้งสี่ทิศสงบ (四方の山風のどかなる) 2. ปราศจากเมฆ (曇りなき) 3. ปราศจากเสียงคลื่นทั้งเหนือใต้ออกตก (東南西北も音せぬ波) 4. ท้องฟ้าในเมืองหลวงสงบ (都の空どかなる) 5. ดอกไม้ไม่พลิ้วไหว (花も揺るがず) 6. ลมสงบ (治まる風)	-
โอะอิเมะทซุ	ปราศจากเสียงคลื่นจากทะเลทั้งสี่ทิศ (波も音なき四つの海)	1. ไม่ปิดประตูด้านตรวจ (關の戸ささで) 2. จุดหมายปลายทางของบรรณาการ (御調の道の末)

ฉิงะ	<ol style="list-style-type: none"> ภูเขาในเมืองหลวงสงบ (都の山ぞのどけき) เมฆสงบทั้งทิศตะวันออกและทิศใต้ (東南に雲収まり) ลมสงบทั้งทิศตะวันตกและทิศเหนือ (西北に風静かに) เสียงคลื่นดังทั่วทะเลทั้งสี่ทิศที่อยู่ภายใต้เมฆของเมืองหลวง ขนบทและทุกแห่งของญี่ปุ่น (都鄙圓滿の雲の下四海八洲の外までも波の聲) 	-
ทะกะซะงะ	<ol style="list-style-type: none"> ใบสนไม่หมดสิ้น (松とは盡きぬ言の葉) สีของใบบนกิ่งสนยังมีสีเขียวเข้มดังเดิม (松が枝の葉色は同じ深緑) ใบสนร่วงหล่นไม่หมดสิ้น (松の葉の散り失せず) สนมีสีเขียวเข้ม (松も色添ひ) ฤดูใบไม้ผลิสงบ (春ものどかに) คลื่นในทะเลทั้งสี่ทิศสงบ (四海波静かに) ไม่มีเสียงกิ่งไม้ดังกยามลมพัด (風枝を鳴らさぬ) 	-
ฟูจิซัน	คลื่นไม่พล้วไหวทั้งสี่ฤดู (波もゆるかぬ四つの時)	-
โฮโจะวะ	<ol style="list-style-type: none"> ฝนทำให้ดินชุ่มชื้น (雨塊を潤して) ไม่มีเสียงกิ่งสนดังกยามลมพัด (枝を鳴らさぬ松の風) แสงอาทิตย์สาดส่องแผ่นดิน (日の光照らす天が下) คลื่นในทะเลทั้งสี่ทิศสงบ (四海の波も静かに) 	<ol style="list-style-type: none"> เตาไฟของไพร่ฟ้าอุดมสมบูรณ์ (國富み民の籠) เรือส่งบรรณาการจากแดนไกล (賑はふ鄙の貢船)
ยุมิยะวะตะ	<ol style="list-style-type: none"> ปราศจากเมฆ (雲もをさまり) คลื่นในทะเลทั้งสี่ทิศสงบ (四つの海波静かなる) ฤดูใบไม้ผลิสงบ (のどけき春) ปราศจากลม (風もなし) กรวดเล็กกลายเป็นหินใหญ่และมีตะไคร่น้ำ (さざれ石の巖となりて苔のむす) สีของใบสนไม่เปลี่ยน (松の葉色も常盤山) ท้องฟ้าสงบ (空ものどか) ทะเลและภูเขาสงบ (海山治まる) 	<ol style="list-style-type: none"> การเดินทางคับคั่ง (旅もゆたか) ไม่ปิดประตูด่านตรวจ (關の戸ざしもさざりき) หุ้มห่อคันธนูและลูกธนูไว้ (弓箭をつつみ) เก็บอาวุธไว้ (干戈を戢めし) เก็บคันธนูไว้ในห่อ (弓を袋に入れ) เก็บดาบไว้ในหีบ (劍を箱に納むる) ภาษาไม่เคยขาด (絶えせぬ調)

โยโร	<ol style="list-style-type: none"> ลมสงบ (風も静か) ไม่มีเสียงกิ่งโอ๊คดัง (樅の葉の鳴らさぬ枝) ภูเขา แม่น้ำ ต้นไม้ใบหญ้าสงบ (山河草木穏やか) ลมพัดครั้งเดียวในรอบ 5 วัน (五日の風) ฝนตกครั้งเดียวในรอบ 10 วัน (十日の天) แสงอาทิตย์สาดส่องจากท้องฟ้า (天が下照る日の光) ปราศจากเมฆ (曇りはあらじ) คลื่นสงบ (波悠々たり) 	เปิดประตูหน้าต่าง (關の戸)
------	--	-------------------------

ที่มา : สรุปรูปโดยผู้เขียน

จากตารางที่ 1 พบว่า บทละครโน 7 เรื่องปรากฏข้อความแสดงสัญลักษณ์ของรัชสมัยประเภทที่เป็นสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติมากกว่าประเภทที่เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ อุกน ฌิงะ ทะกะซะงะ ฟุจิซัน โฮโจงะวะ ยุมิยะวะตะ และโยโร ส่วนเรื่องโอะอิเมะทซุเป็นเพียงเรื่องเดียวที่มีข้อความแสดงสัญลักษณ์ของรัชสมัยประเภทที่เป็นสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติน้อยกว่าสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ดังนั้น กล่าวได้ว่าเสอะอะมิซิงเป็นผู้แต่งบทละครโนนิยมนำสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติมาแสดงสัญลักษณ์ของรัชสมัยมากกว่าสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น

ชาวญี่ปุ่นในสมัยโรมะชะดิดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางธรรมชาติโดย “สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ” อยู่เหนือการควบคุมของมนุษย์ มนุษย์ไม่สามารถคาดเดาหรือพยากรณ์เรื่องราวเกี่ยวกับธรรมชาติได้อย่างเที่ยงตรง เสอะอะมิน่า “สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ” มาแสดงสัญลักษณ์ของรัชสมัยโดยอาจต้องการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับรัชสมัยว่าเป็นสิ่งที่คนทั่วไปไม่สามารถควบคุมได้ เทพเจ้าเป็นผู้กำหนดความแปรเปลี่ยนของธรรมชาติและเทพเจ้ายังเป็นผู้ปกป้องคุ้มครองผู้ปกครองให้สามารถบริหารจัดการบ้านเมืองให้เป็นรัชสมัยที่สงบ อุดมสมบูรณ์ และยาวนาน

ผลการวิจัยเกี่ยวกับข้อความแสดงสัญลักษณ์ของรัชสมัยยังพบว่า “รัชสมัยที่สงบ” เป็นรูปแบบของรัชสมัยที่ปรากฏในบทละครโนเรื่องที่ศึกษามากที่สุดโดยความถี่ของการปรากฏข้อความแสดงสัญลักษณ์ของรัชสมัยรูปแบบต่าง ๆ ปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ความถี่ของการปรากฏข้อความแสดงสัญลักษณ์ของรัชสมัยในบทละครโนเรื่องที่ศึกษา

หมายเหตุ: ตัวเลขในเครื่องหมายวงเล็บ หมายถึง จำนวนครั้งของการปรากฏ

รัชสมัย	อุกน	โอะอิเมะทซุ	ฌิงะ	ทะกะซะงะ	ฟุจิซัน	โฮโจงะวะ	ยุมิยะวะตะ	โยโร
รัชสมัยที่สงบ (52)	(8)	(3)	(4)	(4)	(1)	(4)	(17)	(11)
รัชสมัยที่ยาวนาน (6)				(3)		(1)	(2)	
รัชสมัยที่อุดมสมบูรณ์ (1)						(1)		

ที่มา : สรุปรูปโดยผู้เขียน

จากตารางที่ 2 พบว่า ข้อความแสดงสัญลักษณ์ของรัชสมัยที่ปรากฏมากที่สุดคือรัชสมัยที่สงบ (52 ครั้งใน 8 เรื่อง) รองลงมาได้แก่ รัชสมัยที่ยาวนาน (6 ครั้งใน 3 เรื่อง) และรัชสมัยที่อุดมสมบูรณ์ (1 ครั้งใน 1 เรื่อง)

“รัชสมัยที่สงบ” เป็นรูปแบบของรัชสมัยที่โดดเด่นในเรื่องที่ศึกษาโดยบทขับร้องตอนต้นเรื่องของเรื่องอุกน โอะอิเมะทซุ ฌิงะ โฮโจงะวะ ยุมิยะวะตะ และโยโร รวม 6 เรื่องปรากฏข้อความแสดงความสงบของรัชสมัย การปรากฏข้อความเกี่ยวกับรัชสมัยที่สงบในบทขับร้องตอนต้นเรื่องเป็นการเกริ่นนำให้ผู้ชมการแสดงเห็นภาพของรัชสมัยในบท

ละครโน และการปรากฏข้อความแสดงสัญลักษณ์ของรัชสมัยที่สงบจำนวนมากอาจสะท้อนถึงความปรารถนาของผู้แต่งบทละครโนที่ต้องการดำรงชีวิตอยู่ภายใต้แผ่นดินที่สงบจึงใช้บทละครโนเป็นพื้นที่แสดงความปรารถนาดังกล่าวเพื่อสื่อสารไปยังผู้ชมและผู้อุปถัมภ์การแสดงซึ่งเป็นชนชั้นที่รับผู้มีบทบาทสำคัญต่อรัชสมัยในสมัยมูโรมะชิ

7.2 บทบาทของพืชที่แสดงสัญลักษณ์ในบทละครโนเรื่องที่ศึกษา

บทละครโนในงานวิจัยนี้ปรากฏพืชที่แสดงสัญลักษณ์ของรัชสมัยที่สงบ รัชสมัยที่ยาวนาน ระยะเวลายาวนาน ฯลฯ เช่น เรื่องทะกะกะงะปรากฏคำว่า หญ้า ที่แสดงบทบาทสัญลักษณ์ของการแต่งบทกวี ดังนี้

地『四つの時至りても。一千年の色雪のうちに深く。又は松花の色十廻りともいへりシテ』
『かかるたよりを松が枝の

地『言の葉草の露の玉。心を磨く種となりて

(ชนะนริ เค็นตะโร, 1982c, p. 1865)

คอรัส (แทนตัวละครเอก) : ไม่ว่าจะ เป็นฤดูใบไม้ผลิ ฤดูร้อน ฤดูใบไม้ร่วงหรือฤดูหนาวที่หิมะตกหนัก ใบของสนยังคงเขียวโดยไม่เปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ตาม กล่าวกันว่าดอกของต้นสนจะบานเมื่อหนึ่งร้อยปีผ่านไปสิบครั้ง (หนึ่งพันปีบานหนึ่งครั้ง)

ตัวละครเอก : ด้วยเหตุนี้ ต้นสนในช่วงเวลาแห่งการสรรเสริญนี้มาเยือน (ช่วงเวลาที่ดอกสนผลิบาน)

คอรัส (แทนตัวละครเอก) : เป็นเมล็ดพันธุ์แห่งการขัดเกลาจิตใจเพื่อเป็นน้ำค้างใสบนหญ้าแห่งถ้อยคำ (เป็นเหตุแห่งการขัดเกลาจิตใจเพื่อแต่งบทกวี)

บทขับร้องข้างต้นเป็นของชายชราซึ่งเป็นร่างแปลงของวิญญาณของต้นสนแห่งซุมิโยะมิและคอรัสที่ขับร้องแทนชายชราโดยเป็นการพรรณนาเรื่องความน่าสรรเสริญของต้นสน ทั้งนี้ ชนะนริ เค็นตะโร (1982c, p.1866) อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับ “หญ้าแห่งถ้อยคำ (言の葉草)” ว่าหมายถึง บทกวี ดังนั้น ข้อความว่า “น้ำค้างใสบนหญ้าแห่งถ้อยคำ (言の葉草の露の玉)” ในบทขับร้องข้างต้นใช้แสดงบทบาทสัญลักษณ์ของการแต่งบทกวี

เรื่องยุมิยะวะตะปรากฏคำว่า “สน” ที่แสดงบทบาทสัญลักษณ์ของรัชสมัยที่ยาวนาน ดังนี้

シテ『君が代は千代に八千代にさざれ石の。巖となりて苔のむす。

シテ ツレ『松の葉色も常盤山。 . . .

(ชนะนริ เค็นตะโร, 1982e, p. 3224)

ตัวละครเอก : รัชสมัยของผู้ปกครองญี่ปุ่นยาวนานนับพันปี แด่พันปี กรวดก้อนเล็กกลายเป็นหินก้อนใหญ่และมีตะไคร่น้ำจับ

ตัวละครเอกและผู้ติดตามตัวละครเอก : สีของใบสนไม่เปลี่ยนแปลง...

บทขับร้องข้างต้นเป็นของชายชราซึ่งเป็นร่างแปลงของวิญญาณของเทพคะวะระและชายหนุ่มขณะปรากฏตัวและก่อนพบกับข้าราชการในอดีตจักรพรรดิโกะอูตะ ข้อความว่า “สีของใบสนไม่เปลี่ยนแปลง (松の葉色も常盤山)” ปรากฏในตำแหน่งใกล้เคียงกับข้อความว่า “รัชสมัยของผู้ปกครองญี่ปุ่นยาวนานนับพันปี แด่พันปี (君が代は千代に八千代に)” ข้อความว่า สีของใบสนไม่เปลี่ยนแปลง แสดงบทบาทสัญลักษณ์ของรัชสมัยที่ยาวนาน ทั้งนี้ คะตะจิ ริ โยอิชิ (2004, p. 291) อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับคำว่า โทะกะวะ (常盤) ว่าแผลงมาจากคำว่า โทะกะวะอิวะ (常岩) หมายถึง ไม่เปลี่ยนแปลงหรือการคงอยู่ตลอดกาล

ตัวอย่างบทขับร้องข้างต้นแสดงบทบาทของพืชที่แสดงสัญลักษณ์ต่าง ๆ ได้แก่ การแต่งบทกวีและรัชสมัยที่ยาวนาน บทละครโนจำนวน 7 ใน 8 เรื่องของงานวิจัยนี้ปรากฏพืชที่แสดงสัญลักษณ์ต่าง ๆ เรื่องฟูจิซันเป็นเพียง

เรื่องเดียวที่ไม่ปรากฏพืชที่แสดงสัญลักษณ์ ทั้งนี้ พืชในบทละครโนเรื่องที่ศึกษาในงานวิจัยนี้แสดงบทบาทสัญลักษณ์ต่าง ๆ ดังรายละเอียดในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 พืชกับบทบาทสัญลักษณ์ในบทละครโน

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บแสดงจำนวนครั้งของการแสดงสัญลักษณ์

พืช	ชื่อบทละครโน	สัญลักษณ์
สน (9)	โอะอิมะทซุ	ระยะเวลายาวนาน (2)
	ทะกะซะงะ	รัชสมัยที่ยาวนาน (3)
		รัชสมัยที่สงบ (1)
	โฮโจงะวะ	รัชสมัยที่สงบ (1)
	ยุมิยะวะตะ	รัชสมัยที่ยาวนาน (1)
ระยะเวลายาวนาน (1)		
ดอกไม้ (4)	อุกน	รัชสมัยที่สงบ (1)
	ฉิมะ	เสน่ห์ของบทกวี (1)
		ความเจริญรุ่งเรืองของบทกวี (1)
โฮโจงะวะ	ความเจริญรุ่งเรืองของบทกวี (1)	
ตะไคร่น้ำ (4)	โอะอิมะทซุ	ระยะเวลายาวนาน (2)
	ยุมิยะวะตะ	รัชสมัยที่ยาวนาน (1)
	โยโร	ระยะเวลายาวนาน (1)
หญ้า (2)	ฉิมะ	ฤดูใบไม้ร่วง (1)
	ทะกะซะงะ	การแต่งบทกวี (1)
ต้นไม้ใบหญ้า (2)	ยุมิยะวะตะ	สรรพสิ่งในญี่ปุ่น (1)
	โยโร	รัชสมัยที่สงบ (1)
โอ๊ก (2)	โยโร	รัชสมัยที่สงบ (2)
บ๊วย (1)	โอะอิมะทซุ	ระยะเวลายาวนาน (1)
ไผ่ (1)	โอะอิมะทซุ	ระยะเวลายาวนาน (1)
สาหร่ายทะเล (1)	ฉิมะ	ความหลากหลายของบทกวี (1)

ที่มา : สรุปรูปโดยผู้เขียน

จากตารางที่ 3 พบว่า บทละครโนเรื่องที่ศึกษาในงานวิจัยนี้ 7 ใน 8 เรื่องปรากฏพืชที่แสดงบทบาทสัญลักษณ์ ได้แก่ อุกน โอะอิมะทซุ ฉิมะ ทะกะซะงะ โฮโจงะวะ ยุมิยะวะตะ และโยโร (เรื่องที่ไม่ปรากฏพืชที่แสดงบทบาทสัญลักษณ์คือ ฟุจิซัน) พืชที่แสดงบทบาทสัญลักษณ์มี 9 ชนิด ได้แก่ สน (松) ดอกไม้ (花) ตะไคร่น้ำ (苔) หญ้า (草) ต้นไม้ใบหญ้า (草木) โอ๊ก (樺) บ๊วย (梅) ไผ่ (竹) และสาหร่ายทะเล (藻) โดยในพืช 9 ชนิดประกอบด้วยพืชที่แสดงสัญลักษณ์ของรัชสมัยและพืชที่แสดงสัญลักษณ์อื่น ๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

7.2.1 พืชที่แสดงสัญลักษณ์ของรัชสมัยมี 5 ชนิด ได้แก่ สน ดอกไม้ ต้นไม้ใบหญ้า ตะไคร่น้ำ และโอ๊ก ซึ่งประกอบด้วยสัญลักษณ์ของรัชสมัยที่สงบและสัญลักษณ์ของรัชสมัยที่ยาวนาน โดยพืชที่แสดงสัญลักษณ์ของรัชสมัยที่สงบมี 4 ชนิด ได้แก่ ดอกไม้ (1 ครั้ง) สน (2 ครั้ง) ต้นไม้ใบหญ้า (1 ครั้ง) และโอ๊ก (2 ครั้ง) รวมจำนวนครั้ง

ที่พืชแสดงสัญลักษณ์ของรัชสมัยที่สงบ 6 ครั้ง ส่วนพืชที่แสดงสัญลักษณ์ของรัชสมัยที่ยาวนานมี 2 ชนิด ได้แก่ สน (4 ครั้ง) และตะไคร่น้ำ (1 ครั้ง) รวมจำนวนครั้งที่พืชแสดงสัญลักษณ์ของรัชสมัยที่ยาวนาน 5 ครั้ง

จากการจำแนกชนิดของพืชที่แสดงสัญลักษณ์ของรัชสมัยดังกล่าวข้างต้นพบว่า พืช 4 ใน 5 ชนิดแสดงสัญลักษณ์ของรัชสมัยที่สงบ และจำนวนครั้งที่พืชแสดงสัญลักษณ์ของรัชสมัยที่สงบมากกว่ารัชสมัยที่ยาวนาน ทั้งนี้ สันนิษฐานว่า สาเหตุที่เสอะมิซึ่งเป็นผู้แต่งบทละครโน่นำเสนอบทบาทของพืชในฐานะสัญลักษณ์ของรัชสมัยที่สงบมากกว่ารัชสมัยที่ยาวนานเพราะผู้แต่งบทละครโนมีชีวิตอยู่ในสมัยมูโรมะชิที่สภาพสังคมไม่สงบจากการสู้รบหรือสงครามที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง และมีความปรารถนาในการใช้ชีวิตท่ามกลางสภาพสังคมที่สงบ ผู้แต่งบทละครโนเป็นตัวแทนของเสียงจากไพร่ฟ้าที่ปรารถนาการใช้ชีวิตอย่างปลอดภัยท่ามกลางความสงบโดยปราศจากการสู้รบหรือสงคราม

7.2.2 พืชที่แสดงสัญลักษณ์อื่น ๆ มี 8 ชนิด ได้แก่ สน ดอกไม้ ตะไคร่น้ำ หญ้า ต้นไม้ใบหญ้า บัว ไม้ และสาหร่ายทะเล โดยในจำนวนนี้มีพืช 4 ชนิดแสดงสัญลักษณ์ของระยะเวลายาวนาน ได้แก่ สน ตะไคร่น้ำ บัว ไม้ และหญ้านอกจากนี้ พืชที่แสดงสัญลักษณ์อื่น ๆ นอกเหนือจาก “ระยะเวลายาวนาน” มี 4 ชนิด ได้แก่ ดอกไม้ หญ้า สาหร่ายทะเล และต้นไม้ใบหญ้า โดยดอกไม้แสดงสัญลักษณ์ของเสน่ห์ของบทกวีและความเจริญรุ่งเรืองของบทกวี (แสดงความสงบสุขของรัชสมัย) หญ้าแสดงสัญลักษณ์ของการแต่งบทกวี (แสดงความน่าสรรเสริญของต้นสนที่นำมาใช้แต่งบทกวี) สาหร่ายทะเลแสดงสัญลักษณ์ของความหลากหลายของบทกวี (แสดงความหลากหลายของบทกวีของ โอโตะโมะ โนะ คุโระนุมิ) ต้นไม้ใบหญ้าแสดงสัญลักษณ์ของสรรพสิ่งในญี่ปุ่น (แสดงอาณาภาพแห่งความเมตตาของเทพเจ้าที่แผ่ไปยังสรรพสิ่งในญี่ปุ่น) และหญ้ายังแสดงสัญลักษณ์ของฤดูใบไม้ร่วง

บทกวีมีความสัมพันธ์กับรัชสมัยโดยบทละครโนในงานวิจัยนี้บางเรื่องมีบทขับร้องแสดงความสัมพันธ์ดังกล่าว เช่น เรื่องฉิงะปรากฏบทขับร้องดังนี้

シテ 『今すめらぎの御代久に

地 『萬の政の。道すぐに渡る日の。東南に雲収まり西北に風静かにて。言葉の林榮
ゆくや花も常盤の山松の。巷に謡ふ聲までもこれ和歌の永に漏るべしや。 . . .

(ชนะริ เค็นตะโร, 1982b, p. 1298)

ตัวละครเอก : ในรัชสมัยปัจจุบัน

คอรัส (แทนตัวละครเอก) : มีการปกครองที่เป็นไปตามวิถีที่ถูกต้อง เมฆด้านตะวันออกเฉียงใต้สงบนิ่ง ลมด้านตะวันตกเฉียงเหนือสงบ วิถีแห่งบทกวีเจริญรุ่งเรืองและดอกไม้ก็คงอยู่ตลอดกาลทั้งเสียงของลมที่พัด ต้นสนและบทเพลงของชาวบ้านล้วนเป็นการขับบทกวี

บทขับร้องข้างต้นเป็นของชายชราอาชีพตัดไม้ซึ่งเป็นร่างแปลงของวิญญาณของโอโตะโมะ โนะ คุโระนุมิและคอรัสที่ขับร้องแทนชายชราอาชีพตัดไม้โดยขับร้องขณะสนทนากับข้าราชการเกี่ยวกับวิถีของบทกวี ความหมายของบทขับร้องแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบทกวีกับรัชสมัยว่า “รัชสมัยปัจจุบันมีการปกครองตามวิถีที่ถูกต้องและเป็นช่วงระยะเวลาที่วิถีแห่งบทกวีเจริญรุ่งเรือง” ทั้งนี้ ชนะริ เค็นตะโร (1982b, p. 1299) อธิบายความหมายของ “ดอกไม้ก็คงอยู่ตลอดกาล ทั้งเสียงของลมที่พัดต้นสน (花も常盤の山松の)” ว่า บทกวีเจริญรุ่งเรืองตลอดกาล

“ระยะเวลายาวนาน” สื่อความหมายถึงอายุยืนยาวของเทพเจ้า อายุยืนยาวของผู้ปกครอง ฯลฯ โดยพืชที่แสดงบทบาทสัญลักษณ์ของระยะเวลายาวนานมี 3 เรื่อง ได้แก่ โอะอิมะทซุ ยูมิยะวะตะ และโยโร ดังรายละเอียดในตารางต่อไป

ตารางที่ 4 พืชที่แสดงสัญลักษณ์ของระยะเวลายาวนานในบทละครโน

ชื่อบทละครโน	พืชที่แสดงสัญลักษณ์ของระยะเวลายาวนาน
โอะอิเมะทซุ	สน (อายุยืนยาวของเทพเจ้าและผู้ปกครอง)
	บ๊วย (อายุยืนยาวของเทพเจ้าและผู้ปกครอง)
	ตะไคร่น้ำ (อายุยืนยาวของเทพเจ้าและผู้ปกครอง)
	ไผ่ (อายุยืนยาวของเทพเจ้าและผู้ปกครอง)
ยุมิยะวะตะ	สน (รัชสมัยที่สงบมีระยะเวลายาวนาน)
โยโร	ตะไคร่น้ำ (อายุยืนยาวของชายชราและผู้ปกครอง)

ที่มา : สรุปรูปโดยผู้เขียน

จากตารางที่ 4 พบว่า พืชที่แสดงสัญลักษณ์ของ “ระยะเวลายาวนาน” 4 ชนิด (สน บ๊วย ตะไคร่น้ำ และไผ่) ส่วนมากสื่อความหมายของอายุยืนยาว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อายุของผู้ปกครอง ทั้งนี้ อายุยืนยาวของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กับระยะเวลาของรัชสมัยโดยอายุยืนยาวของผู้ปกครองเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้รัชสมัยของผู้ปกครองยาวนานขึ้น ในบรรดาพืช 4 ชนิดที่แสดงสัญลักษณ์ของ “ระยะเวลายาวนาน” มีพืช 1 ชนิดคือ สนซึ่งนอกจากใช้สื่อความหมายของอายุยืนยาวแล้วยังใช้สื่อความหมายของรัชสมัยที่สงบมีระยะเวลายาวนานด้วย

“สน” ในเรื่องยุมิยะวะตะแสดงสัญลักษณ์ของรัชสมัยที่สงบมีระยะเวลายาวนาน ซึ่งสะท้อนให้เห็นมุมมองของผู้แต่งบทละครโนที่ปรารถนาให้รัชสมัยที่สงบสามารถดำรงอยู่ได้อย่างเนิ่นนานเพราะช่วงระยะเวลาที่เสอะอะมิแต่งบทละครโนเรื่องนี้บ้านเมืองสงบสุขหลังการรวมตัวกันได้ของราชวงศ์ฝ่ายเหนือกับฝ่ายใต้ ดังที่อิวะซะกิ มะซะฮิโกะ (2017, p. 33) กล่าวว่า “เรื่องยุมิยะวะตะแต่งขึ้นในโอกาสที่อะมิกะงะ โยะมิโมะชิขึ้นดำรงตำแหน่งโชกุนรุ่นที่สี่เมื่อ ค.ศ. 1394 ขณะอายุ 9 ขวบ โดยแต่งขึ้นสรรเสริญช่วงระยะเวลาการปกครองของอะมิกะงะ โยะมิมิทซุ ผู้เป็นพ่อซึ่งมีอายุ 37 ปี เรื่องนี้แสดงถึงความสงบสุขของบ้านเมืองอันเกิดจากการรวมตัวกันได้ของราชวงศ์ฝ่ายเหนือกับฝ่ายใต้เมื่อ ค.ศ. 1392”

จากการอภิปรายบทบาทสัญลักษณ์ของพืชดังกล่าวข้างต้นพบว่า พืชชนิดหนึ่งอาจแสดงบทบาทได้มากกว่าหนึ่งสัญลักษณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “สน” เป็นพืชที่แสดงบทบาทสัญลักษณ์ในบทละครโนจำนวนทั้งหมด 9 ครั้ง ใน 4 เรื่อง (โอะอิเมะทซุ ทะกะซะงะ โโฮโจวะวะ และยุมิยะวะตะ) ซึ่งมากกว่าพืชชนิดอื่น และ “สน” ยังเป็นพืชที่แสดงสัญลักษณ์ต่าง ๆ มากกว่าพืชชนิดอื่น ได้แก่ รัชสมัยที่ยาวนาน (4 ครั้ง) ระยะเวลายาวนาน (3 ครั้ง) และรัชสมัยที่สงบ (2 ครั้ง) นอกจากนี้ “สน” ยังเป็นพืชชนิดเดียวที่แสดงบทบาทสัญลักษณ์ของรัชสมัยที่ยาวนาน

“สน” เป็นพืชมงคลที่มีอายุยืนยาวและเป็นสัญลักษณ์ของเทพเจ้าตามความเชื่อของชาวญี่ปุ่นสมัยโบราณ ดังที่อะเบะ ยูกะ (2004, p. 5) กล่าวว่า “ต้นสนที่มีอายุยืนยาว (松の老木) สื่อความหมายถึงความรู้สึกยินดี (祝意) และลักษณะของเทพเจ้า (神性)” ดังนั้น ผู้แต่งบทละครโนจึงนำ “สน” มาสื่อความหมายถึงรัชสมัยที่ยาวนานในบทละครโนที่มีตัวละครเอกเป็นเทพเจ้า

7.3 บทบาทของเทพเจ้าในบทละครโนเรื่องการศึกษา

เทพเจ้าในบทละครโนเรื่องการศึกษา 8 เรื่อง (อุกุน โอะอิมะทซุ ฉิมะ ทะกะซะงะ ฟุจิซัน โฮโจงะวะ ยุมิยะวะ ตะ และโยโร) แสดงบทบาทปกป้องคุ้มครองรัชสมัย ปกป้องคุ้มครองผู้ปกครอง ฯลฯ เช่น เรื่องอุกุนปรากฏบทบาทขบถ แสดงบทบาทของเทพเจ้าในการปกป้องคุ้มครองรัชสมัย ดังนี้

シテ「眞はわれはこの神の。末社と現れ君が代を。守りの神と思ふべし

(ชนะริ เค็นตะโร, 1982a, p. 346)

ตัวละครเอก : แท้จริงแล้ว ข้าเป็นเทพบริวารของศาลเจ้าคิยะโนะและเป็นเทพเจ้าผู้ปกป้องคุ้มครองรัชสมัยของผู้ปกครอง

บทขับร้องข้างต้นเป็นของหญิงสูงศักดิ์ซึ่งเป็นร่างแปลงของวิญญาณของเทพซากุระบะ ความหมายของบทขับร้องแสดงบทบาทของเทพเจ้าว่า “ปกป้องคุ้มครองรัชสมัย”

บทละครโนทั้ง 8 เรื่องของงานวิจัยนี้ปรากฏบทบาทของเทพเจ้า ดังรายละเอียดในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5 สรุปบทบาทของเทพเจ้าในบทละครโนเรื่องการศึกษา

- หมายเหตุ : 1. ชื่อบทละครโนใช้อักษรย่อดังนี้ UK=อุกุน, OM=โอะอิมะทซุ, SG=ฉิมะ, TS=ทะกะซะงะ, FS=ฟุจิซัน, HG=โฮโจงะวะ, YY=ยุมิยะวะ, YR=โยโร
2. ตัวเลขในเครื่องหมายวงเล็บ หมายถึง จำนวนครั้งของการปรากฏ

บทบาทของเทพเจ้า	UK (4)	OM (1)	SG (2)	TS (1)	FS (2)	HG (9)	YY (15)	YR (2)
ปกป้องคุ้มครองรัชสมัยให้สงบ (8)	(2)					(2)	(4)	
ปกป้องคุ้มครองรัชสมัยให้ยาวนาน (4)				(1)		(1)	(1)	(1)
ปกป้องคุ้มครองรัชสมัย (4)	(2)				(1)		(1)	
ปกป้องคุ้มครองรัชสมัยให้อุดมสมบูรณ์ (2)						(2)		
ปกป้องคุ้มครองรัชสมัยให้เจริญรุ่งเรือง (2)						(1)		(1)
ปกป้องคุ้มครองรัชสมัยให้มีการปกครองตามวิถีที่ถูกต้อง (1)						(1)		
ปกป้องคุ้มครองผู้ปกครอง (4)							(4)	
ปกป้องคุ้มครองผู้ปกครองให้ปลอดภัย (3)			(1)				(2)	
ปกป้องคุ้มครองผู้ปกครองให้อายุยืนยาว (2)		(1)					(1)	
ปกป้องคุ้มครองไพร่ฟ้าให้มีความสุข (1)			(1)					
ปกป้องคุ้มครองไพร่ฟ้าให้มีมนุษยธรรม (1)							(1)	
ปกป้องคุ้มครองสิ่งมีชีวิต (1)					(1)			
ปกป้องคุ้มครองประเทศญี่ปุ่นและคนญี่ปุ่น (2)						(1)	(1)	
ปกป้องคุ้มครองเมืองหลวง (1)						(1)		

ที่มา : สรุปโดยผู้เขียน

จากตารางที่ 5 พบว่า บทบาทของเทพเจ้าในบทละครในเรื่องที่ศึกษาสามารถจำแนกเป็น 3 กลุ่ม (เรียงลำดับตามจำนวนครั้งของการปรากฏบทบาทของเทพเจ้าจากมากไปหาน้อย) ได้แก่ ปกป้องคุ้มครองรัชสมัย (21 ครั้ง) ปกป้องคุ้มครองผู้ปกครอง (9 ครั้ง) และปกป้องคุ้มครองสิ่งอื่น (6 ครั้ง) ดังนั้น กล่าวได้ว่าบทบาทที่โดดเด่นของเทพเจ้าในบทละครในเรื่องที่ศึกษาคือ ปกป้องคุ้มครองรัชสมัย

7.3.1 บทบาทของเทพเจ้าในการปกป้องคุ้มครองรัชสมัย จำแนกเป็น 5 รูปแบบ ได้แก่ ปกป้องคุ้มครองรัชสมัยให้สงบ (8 ครั้ง) ปกป้องคุ้มครองรัชสมัยให้ยาวนาน (4 ครั้ง) ปกป้องคุ้มครองรัชสมัยให้อุดมสมบูรณ์ (2 ครั้ง) ปกป้องคุ้มครองรัชสมัยให้เจริญรุ่งเรือง (2 ครั้ง) และปกป้องคุ้มครองรัชสมัยให้มีการปกครองตามวิถีที่ถูกต้อง (1 ครั้ง) นอกจากนี้ เป็นการปกป้องคุ้มครองรัชสมัยโดยไม่ระบุรายละเอียดเรื่องรูปแบบของรัชสมัย (4 ครั้ง)

7.3.2 บทบาทของเทพเจ้าในการปกป้องคุ้มครองผู้ปกครอง จำแนกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ ปกป้องคุ้มครองผู้ปกครองให้ปลอดภัย (3 ครั้ง) และปกป้องคุ้มครองผู้ปกครองให้อายุยืนยาว (2 ครั้ง) นอกจากนี้ เป็นการปกป้องคุ้มครองผู้ปกครองโดยไม่ระบุรายละเอียด (4 ครั้ง)

บทบาทของเทพเจ้าในการปกป้องคุ้มครองผู้ปกครองให้ปลอดภัยและอายุยืนยาว สะท้อนให้เห็นความผูกพันของผู้แต่งบทละครต่อผู้ปกครองโดยแสดงถึงความปรารถนาให้ผู้ปกครองรอดพ้นจากอุปสรรคต่าง ๆ เช่น การสู้รบเพื่อแย่งชิงอำนาจในการปกครองซึ่งหากเกิดขึ้นอย่างรุนแรงและส่งผลให้ผู้ปกครองเสียชีวิตจะส่งผลเสียต่อการแสดงละครในเช่นกันเพราะผู้ปกครองเป็นผู้อุปถัมภ์การแสดงละครในในสมัยมอโรมะซี

7.3.3 บทบาทของเทพเจ้าในการปกป้องคุ้มครองสิ่งอื่น ได้แก่ ปกป้องคุ้มครองประเทศญี่ปุ่นและคนญี่ปุ่น (2 ครั้ง) ปกป้องคุ้มครองเมืองหลวง (1 ครั้ง) ปกป้องคุ้มครองไพร่ฟ้าให้มีความสุข (1 ครั้ง) ปกป้องคุ้มครองไพร่ฟ้าให้มีมนุษยธรรม (1 ครั้ง) และปกป้องคุ้มครองสิ่งมีชีวิต (1 ครั้ง)

จากผลการวิเคราะห์ 3 ประเด็นข้างต้น (ข้อความแสดงสัญลักษณ์ของรัชสมัย บทบาทของพีชที่แสดงสัญลักษณ์ และบทบาทของเทพเจ้า) สามารถสรุปเรื่องรูปแบบของรัชสมัยได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 6 สรุปภาพรวมเรื่องรูปแบบของรัชสมัย

หมายเหตุ : 1. ตัวเลขในวงเล็บแสดงจำนวนครั้งที่ปรากฏ
2. เครื่องหมายติดลบ (-) หมายถึง ไม่แสดงสัญลักษณ์นั้น

ประเด็นการวิเคราะห์	รัชสมัยที่สงบ (66)	รัชสมัย ที่ยาวนาน (15)	รัชสมัยที่ อุดมสมบูรณ์ (3)	รัชสมัยที่ เจริญรุ่งเรือง (2)	รัชสมัยที่มีการปกครอง ตามวิถีที่ถูกต้อง (1)
ข้อความแสดงสัญลักษณ์ของรัชสมัย	(52)	(6)	(1)	-	-
บทบาทของพีชที่แสดงสัญลักษณ์	(6)	(5)	-	-	-
บทบาทของเทพเจ้า	(8)	(4)	(2)	(2)	(1)

ที่มา : สรุปโดยผู้เขียน

จากตารางที่ 6 พบว่า “รัชสมัยที่สงบ” เป็นรูปแบบของรัชสมัยที่ปรากฏมากที่สุดในงานวิจัยนี้คือ 66 ครั้ง อันดับรองลงมาได้แก่ รัชสมัยที่ยาวนาน 15 ครั้ง รัชสมัยที่อุดมสมบูรณ์ 3 ครั้ง รัชสมัยที่เจริญรุ่งเรือง 2 ครั้ง และ รัชสมัยที่มีการปกครองตามวิถีที่ถูกต้อง 1 ครั้ง

บทละครโนเรื่องที่ศึกษาปรากฏข้อความเกี่ยวกับ “รัชสมัยที่สงบ” มากกว่ารัชสมัยรูปแบบอื่น ๆ ซึ่งอาจสะท้อนสภาพสังคมในสมัยมูโรมะชิ (ช่วงระยะเวลาที่เสอะอะมิดำรงชีวิตอยู่) ซึ่งแผ่นดินไม่สงบ มีการสู้รบหรือสงครามเกิดขึ้นบ่อยครั้ง เช่น โทะเกกิ ยะซุยุกิ โนะ รัน¹⁰ (土岐康之の乱) เมะอิโตะกุ โนะ รัน¹¹ (明德の乱) ส่งผลให้ผู้คนแสวงหาความสงบและที่พึ่งทางจิตใจ อย่างไรก็ตาม การที่ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นรัชสมัย 5 รูปแบบอาจกล่าวได้ว่ารัชสมัยในอุดมคติของเสอะอะมิคือรัชสมัยทั้ง 5 รูปโดยเสอะอะมิใช้บทละครโนเป็นพื้นที่สะท้อนเสียงแห่งความปรารถนาในความสงบสุขของแผ่นดินมากที่สุด นอกจากนี้ ยังมีความปรารถนาให้รัชสมัยยาวนาน อุดมสมบูรณ์ เจริญรุ่งเรือง และมีการปกครองตามวิถีที่ถูกต้อง

ตัวอย่างเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่แสดงให้เห็นว่าเสอะอะมิปรารถนาให้รัชสมัยมีความสงบ ยาวนาน อุดมสมบูรณ์ เจริญรุ่งเรือง และมีการปกครองตามวิถีที่ถูกต้อง เช่น เสอะอะมิมิมีความผูกพันอย่างลึกซึ้งกับอะมิกะงะ โยะมิมิทซุ (足利義満) ดังที่อะมิฮิโระ โยะมิโอะ (2009, p. 15) กล่าวว่า “อะมิกะงะ โยะมิมิทซุเมตตาเสอะอะมิมากและเคยยกถ้วยเหล้าของตนเองให้เสอะอะมิดื่ม การที่โยะมิมิทซุเมตตาเสอะอะมิซึ่งมีสถานภาพทางสังคมต่ำทำให้บรรดาผู้คนรวมทั้งผู้ครองแคว้นต่าง ๆ (大名) แย่งชิงกันมอบสิ่งของให้เสอะอะมิโดยหวังให้โยะมิมิทซุพอใจ รวมมูลค่าสิ่งของเป็นจำนวนเงินมหาศาล สถานภาพของเสอะอะมิเปลี่ยนจากเดิมที่เป็นเพียงสามัญชนแสดงละครชะงะงะกลายเป็นบุคคลสำคัญเทียบเท่ากับคินตะตะ¹² (公忠)” โยะมิมิทซุเป็นทั้งผู้ปกครองสูงสุดของบ้านเมืองและเป็นผู้อุปถัมภ์การแสดง ดังนั้น เสอะอะมิจึงอยู่ในฐานะผู้ได้บังคับบัญชาที่ต้องแสดงความจงรักภักดีและจัดรูปแบบการแสดงให้เป็นที่พอใจแก่โยะมิมิทซุและผู้ครองแคว้นต่าง ๆ ดังที่วะเกิตะ ฮะรุโกะ (2005, p. 6) กล่าวว่า “เสอะอะมิเน้นการแสดงที่มีความงดงามแบบแปลกใหม่และสูงส่งลุ่มลึกทำให้เป็นที่ชื่นชอบของชนชั้นผู้ปกครองซึ่งแตกต่างจากการแสดงของคันทะอะมิที่เน้นการแสดงเรื่องที่เป็นที่ชื่นชอบของบรรดาชาวบ้านทั่วไป” ทั้งนี้ เรื่องที่เสอะอะมิแสดงเพื่อให้ชนชั้นผู้ปกครองชื่นชอบเป็นเรื่องที่แสดงความยกย่องชื่นชมการปกครองด้วย ดังที่อะมะโนะ ฟุมิโอะ (2006) กล่าวว่า “แก่นเรื่องของบทละครโนประเภทะกิโนของเสอะอะมิคือการยกย่องชื่นชมการปกครองในช่วงระยะเวลาของเสอะอะมิ ดังนั้นบทละครโนส่วนมากที่ไม่ระบุช่วงระยะเวลาในเรื่องล้วนเป็นการยกย่องชื่นชมการปกครองในช่วงระยะเวลาของเสอะอะมิ แม้แต่เรื่องโยโรที่ระบุชัดเจนว่าเป็นเหตุการณ์ในรัชสมัยของจักรพรรดิยูเรียวและเรื่องทะกะซะงะที่สันนิษฐานว่าเป็นเหตุการณ์ในรัชสมัยของจักรพรรดิอะฮิโงะ¹³ (醍醐天皇) ทั้งสองเรื่องต่างมีความหมายโดยนัยของการยกย่องชื่นชมการปกครองในช่วงระยะเวลาของเสอะอะมิด้วยเช่นกัน”

8. สรุปและข้อเสนอแนะ

สมมติฐานของงานวิจัยนี้มี 3 ประการ ได้แก่ 1. บทละครโนปรากฏข้อความแสดงสัญลักษณ์ของรัชสมัยรูปแบบอื่นนอกเหนือจากรัชสมัยที่สงบ 2. บทละครโนปรากฏพืชที่แสดงสัญลักษณ์ของรัชสมัยรูปแบบอื่นนอกเหนือจากรัชสมัยที่สงบ และ 3. เทพเจ้าในบทละครโนแสดงบทบาทปกป้องคุ้มครองรัชสมัย ผู้ปกครอง และสิ่งอื่น ซึ่งจากผลการวิเคราะห์และการอภิปรายในงานวิจัยนี้พบว่า ผลการวิจัยตรงกับสมมติฐานทั้ง 3 ประการ ดังนี้

8.1 ผลการวิเคราะห์ข้อความแสดงสัญลักษณ์ของรัชสมัยพบว่า นอกเหนือจาก “รัชสมัยที่สงบ” แล้วยังมีข้อความแสดงสัญลักษณ์ของรัชสมัยที่ยาวนานและรัชสมัยที่อุดมสมบูรณ์

¹⁰ อะมิกะงะ โยะมิมิทซุ (足利義満) ต้องการลดทอนอำนาจของตระกูลโทะเกกิจึงสร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นภายในบรรดาผู้ครองแคว้น (大名) ของตระกูลโทะเกกิซึ่งเป็นเหตุการณ์ในช่วงระยะเวลา ค.ศ. 1389-1390

¹¹ ผู้ครองแคว้นตระกูลยะมะนะ (山名) ซึ่งมีอิทธิพลมากได้ก่อการกบฏต่อรัฐบาลทหารมูโรมะชิซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1391

¹² ซันโจ คินตะตะ (三条公忠) เป็นขุนนางชั้นสูงในสมัยมูโรมะชิ มีชีวิตอยู่ในช่วงระหว่าง ค.ศ. 1324-1384

¹³ จักรพรรดิองค์ที่ 60 ของญี่ปุ่น ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ. 897-930

8.2 ผลการวิเคราะห์บทบาทของพีชที่แสดงสัญลักษณ์พบว่า นอกเหนือจาก “รัชสมัยที่สงบ” แล้วพีชยังแสดงบทบาทสัญลักษณ์ของรัชสมัยที่ยาวนาน

8.3 ผลการวิเคราะห์บทบาทของเทพเจ้าพบว่า เทพเจ้าแสดงบทบาทหลายประการ ได้แก่ 1. ปกป้องคุ้มครองรัชสมัยให้สงบ ยาวนาน อุดมสมบูรณ์ เจริญรุ่งเรือง และมีการปกครองตามวิถีที่ถูกต้อง 2. ปกป้องคุ้มครองผู้ปกครองให้ปลอดภัยและอายุยืนยาว และ 3. ปกป้องคุ้มครองสิ่งอื่น เช่น ปกป้องคุ้มครองประเทศญี่ปุ่น คนญี่ปุ่น และเมืองหลวง

จากเนื้อเรื่องของบทละครโนในงานวิจัยนี้สามารถนำไปต่อยอดได้หลายแนวทาง เช่น ตัวละครรองในงานวิจัยนี้ส่วนมากเป็นนักบวชของชินโตแต่บทขับร้องบางส่วนกล่าวถึงคำสอนทางพุทธศาสนาซึ่งสะท้อนให้เห็นความเชื่อเรื่องการผสมผสานระหว่างพุทธศาสนากับชินโต (神仏習合) ดังนั้น การศึกษาเรื่อง “คำสอนทางพุทธศาสนาในบทละครโนเรื่องที่มีตัวละครเอกเป็นเทพเจ้า” เป็นประเด็นที่น่าสนใจโดยอาจศึกษาบทขับร้องที่ปรากฏคำสอนทางพุทธศาสนาและวิเคราะห์บทบาทของคำสอนทางพุทธศาสนาที่มีต่อแก่นเรื่อง

เอกสารอ้างอิง (References)

- 阿部由佳 (2004). 「世阿弥の作能法—『老松』を例として—」 『藝能史研究』 164, 1-17.
- 天野文雄 (2019). 『能楽手帳』 東京：角川文庫.
- 天野文雄 (2002). 「《卒都婆小町》の「ソトワ」と《老松》の「タイウ」」 『おもて』 75, 6-7.
- 石井倫子 (2009). 『能・狂言の基礎知識』 東京：角川学芸出版.
- 今泉淑夫 (2009). 『世阿弥』 東京：吉川弘文館.
- 岩崎雅彦 (2017). 「元祖《ヴィジュアル系》、信光」 『観世』 84(3), 30-37.
- 大谷節子 (2007). 『世阿弥の中世』 東京：岩波書店.
- 片桐洋一 (2004). 『歌枕歌ことば辞典』 東京：笠間書院.
- 佐成健太郎 (1982a). 『謡曲大観』 第一巻. 東京：明治書院.
- 佐成健太郎 (1982b). 『謡曲大観』 第二巻. 東京：明治書院.
- 佐成健太郎 (1982c). 『謡曲大観』 第三巻. 東京：明治書院.
- 佐成健太郎 (1982d). 『謡曲大観』 第四巻. 東京：明治書院.
- 佐成健太郎 (1982e). 『謡曲大観』 第五巻. 東京：明治書院.
- 竹本幹夫 (2000). 「ことば探し—高砂・安宅—」 『観世』 67(10), 58-59.
- 西野春雄 (1987). 『能・狂言第三巻能の作者と作品』 東京：岩波書店.
- 原田香織 (2016). 「神々の来臨—協能における思想的多様性」 『東洋通信』 53(5), 14-22.
- 脇田晴子 (2005). 『能楽のなかの女たち』 東京：岩波書店.

หน่วยงานผู้แต่ง: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Affiliation: Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Ratchasima Rajabhat University

Corresponding email: winaitaiyo@hotmail.com

Received: 2025/02/03

Revised: 2025/03/05

Accepted: 2025/03/05